

Prof. dr hab. Grzegorz Borsuk
Instytut Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej
Zakład Pszczelnictwa
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Akademicka 13, 20-950 Lublin
E-mail: grzegorz.borsuk@up.lublin.pl

Rola hodowli w intensyfikacji gospodarki pasiecznej Skuteczna wymiana matek pszczoły miodnej

Dość często w mediach i potocznych rozmowach mylone są dwa pojęcia chów i hodowla, które ściśle związane są z pracą hodowlaną. Chów czyli utrzymywanie zwierząt w celu pozyskania od nich określonych produktów. W przypadku pszczół, które zaliczane są do zwierząt gospodarskich podstawowymi produktami są: miód, воск, propolis, obnóża pyłkowe, pierzga, mleczko pszczele, jad pszczeli oraz pożywki z czerwiu. Hodowla czyli genetyczne doskonalenie osobników używając do tego celu metod genetyki populacji. Doskonalenie osobników podczas pracy hodowlanej dokonuje się po przez zastosowanie kolejnych etapów: ocena użytkowości osobników (ocena wydajności zwierząt pod względem danego produktu), selekcja, dobór do kojarzeń. Następnie po krótszym lub dłuższym czasie otrzymujemy nowe, genetycznie udoskonalone osobniki, które podlegają tym samym etapom pracy hodowlanej i znów ocena użytkowości osobników, które otrzymaliśmy itd. Osobniki otrzymane po przejściu wszystkich etapów hodowlanych powinny wykazywać się zwiększoną produktywnością i to oznacza, że nasza praca hodowlana nie poszła na marne. Czyli uzyskaliśmy postęp hodowlany w porównaniu do osobników wyjściowych, z których rozpoczęliśmy hodowlę. Jednak zanim się osiągnie postęp hodowlany i stabilne pod względem cech produkcyjnych osobniki, które będą przejawiać zwiększoną produkcję upływa wiele lat. Dopiero wtedy uzyskane stabilne osobniki pod względem cech produkcyjnych można zacząć wykorzystywać w chowie i cieszyć się wysoką wydajnością produktów, która jest pożądana przez większość rolników/pszczelarzy utrzymujących zwierzęta gospodarskie oraz pszczoły.

Naturalnym pokarmem cukrowym pszczół jest nektar bądź spadź (słodkie wydaliny owadów ssących, mszyc bądź czerwców), które są przetwarzane na miód. Pszczoły wykorzystują go na potrzeby własne, a to, co odłożą w plastrach, stanowi zapas rodziny pszczelej. Nadwyżkę odłożonych zapasów pozyskuje pszczelarz i określa się ją mianem wydajności miodowej. Pomijając pasieki wyspecjalizowane w produkcji matek, czy też w usługowym zapyłaniu upraw, właśnie wydajność miodowa decyduje o ekonomicznym sukcesie pszczelarza. Hodowcy matek pszczelich dążą do utrzymania jej na wysokim poziomie. Wydajność miodowa to cecha kompleksowa, która jest kształtowana przez liczne czynniki środowiskowe, stan fizjologiczny i strukturę wiekową rodziny. Jest ona uwarunkowana interakcjami genotypu rodziny pszczelej i środowiska. Na jej ujawnienie się w mniejszym stopniu wpływają warunki panujące w rodzinie, niż maksymalizacja zysku w aspekcie długoterminowym, co pozwala przetrwać rodzinie zimę. Na poziom zgromadzonych zapasów rzutuje nie tylko skłonność do zbierania oraz zdolność do przetwarzania zebranego nektaru w zapasy. Dodatkowym, specyficznym czynnikiem wpływającym na wydajność miodową może być przejawianie przez różne pszczoły różnej zdolności

do konkurencji o źródła wiatku. Szczególnie ważne jest to podczas oceny terenowej, gdyż może zniekształcić jej wyniki.

Jak już wybierzemy najlepszy podgatunek/rasę pszczoł sprawdzający się w ocenie terenowej w niedalekiej odległości naszej pasieki to kupujemy matkę. Jeżeli jest to matka zarodowa lub reprodukcyjna to warto udać się do hodowcy i kupić ją wraz z odkładem. I od tych matek możemy prowadzić na własne potrzeby „domowy” wychów matek. Jeżeli jest to matka użytkowa unasienniona lub nie to dobrze jest ją poddać do odkładu w klateczce transportowej nie zwiększającej przestrzeni między plastrówką, aby nie gromadziło się w niej zbyt duża liczba pszczoł. Należy pamiętać, aby odkład był wykonany z dwóch plastrów czerwii krytego i jednego plastra z pokarmem. Po 8-9 dniach kontrolujemy odkład, aby nie było mateczników i czerwii otwartego. Do takiego odkładu najłatwiej poddać jest matkę pszczelą szczególnie czerwającą, gdyż pszczoły chętniej przyjmują takie matki. Dobrze jest jeszcze do takiego odkładu podawać matki w probówkach plastikowych typu Eppendorf (pojemność 1,5 ml) z odciętym końcem i wieczkiem. W taką plastikową probówkę umieszczamy matkę głową w dół, jak naturalnie znajduje się w mateczniku. Końce zatykamy pozostałością wosku z matecznika lub wężą, zostawiając około 2-3 mm przerwy na końcu od strony głowy, aby pszczoły mogły się kontaktować z matką. W ten sposób stwarzamy matecznik podobny do naturalnego z plastikowymi bokami zabezpieczającymi matkę przed zażądleniem. Po sukcesie przyjęcia matki i jej rozczerwieniu odkład pozostawiamy do jesieni (połowa, koniec września) i wtedy z rodzin produkcyjnych, w których planujemy wymienić matki zabieramy „starą matkę”. Czekamy ok. 15-20 min., aż pszczoły poczują sieroctwo i cały odkład bez izolowania matki wkładamy do gniazda rodziny pszczelej. Za dwa dni kontrolujemy przyjęcie matki i układamy gniazdo rodziny pszczelej, ewentualnie uzupełniamy zapas pokarmu.

Artykuł opracowany w ramach operacji „Innowacyjne gospodarstwo pasieczne”.

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w Obszary Wiejskie”

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020-Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja realizowana przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu.

Artykuł współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach „Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich” Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.